Idees per entendre la crisi econòmica
i les seves conseqüències

Endavant OSAN

Aquest document pretén exposar amb brevetat algunes de les idees necessàries per entendre la crisi econòmica, assumint que es tracta d'un fenomen indestriable del funcionament del sistema capitalista.

En relata els esdeveniments més destacats que s'han anat succeint i les conseqüències que ha provocat, des d'una òptica anticapitalista i posant accent en les repercussions sobre la classe treballadora.

1. INTRODUCCIÓ: EL CAPITALISME I LES CRISIS

Les crisis econòmiques no són un fenomen nou. Són conegudes les depressions viscudes a les economies capitalistes, com la del 1873, el crac de 1929 o la crisi dels anys 70, a partir de la qual es reestructuren els mecanismes d'obtenció del beneficis pel capital. La globalització i el seu mecanisme de gestió, les polítiques neoliberals, esdevindran els eixos centrals de la nova dinàmica del capitalisme, i són els elements que ens portaran a la crisi actual. En la història més recent, s'han viscut altres crisis secundàries, com la "Crisi del deute", al 1982 o la crisi de l'any 2000, lligada a l'ensorrament de la "bombolla tecnològica", basada en el *boom* d'Internet.
Per tant, podríem dir que el capitalisme porta acumulades tot un seguit de crisis que fan pensar que CAPITALISME i CRISI són dues paraules indestriables.

Quan parlem de crisis, a què ens referim?

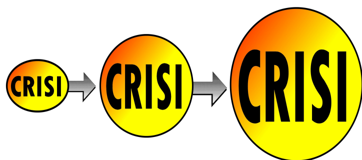
Les crisis són períodes econòmics en els que s'interromp la circulació de capital i la generació de beneficis. Es caracteritzen per la davallada del PIB, l'augment de l'atur, la caiguda del consum i grans variacions dels preus.

Molts dels economistes actuals, diuen que no existeixen teories per explicar el perquè de les crisis. Atribueixen els seus orígens a fenòmens externs al propi sistema capitalista, com ara qüestions naturals (males collites, climatologia...) o humanes (els cicles d'eufòria i desconfiança que puguin tenir els inversors, errors de l'intervencionisme polític, guerres, revolucions...).

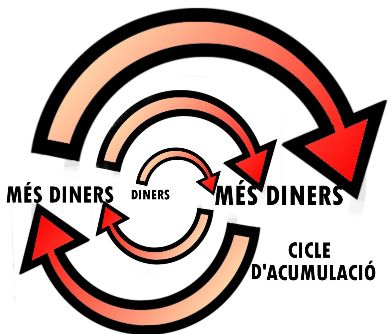
Però segur que aquesta és la única manera d'explicar les crisis?

La visió més liberal de l'economia diu que el capitalisme és un sistema econòmic perfecte, capaç de regular-se per si sol gràcies al lliure mercat i a la llei de l'oferta i la demanda. Per tant, el capitalisme, com a sistema, no pot entrar en crisi, i els governs, en conseqüència, no han d'intervenir en les decisions econòmiques, i s'han de limitar a no posar-hi traves. Llavors, per tal de justificar aquests períodes econòmics que hem esmentat, diuen que l'evolució del sistema no és lineal, sinó que es tracta de cicles econòmics. Aquests, estan formats per un període de recessió, una depressió, un període d'expansió i una crisi.

Una altra visió de l'economia, que sorgeix a partir de *crack* del 1929, és la que parteix de la tesi de Keynes, que va ser aplicada des de la segona gerra mundial fins als anys 70. Aquesta argumenta que, per mantenir el sistema capitalista, l'estat ha d'intervenir protegint les economies nacionals i fent grans inversions públiques que serveixin per a reactivar la demanda de l'economia en els temps de decreixement econòmic. Més endavant, veurem que aquest model s'encarrega de posar un pedaç a l'endèmic problema capitalista, ja que solucionarà els problemes de manera de temporal, però reapareixeran en el futur encara més accentuats.

En canvi, la visió marxista de l'economia i la societat permet fer una anàlisi ben diferent, tant de les crisis com del propi sistema capitalista, i ens pot explicar, a la perfecció, què és el que està passant.

El capitalisme és un sistema econòmic que té com a objectiu

obtenir el màxim benefici privat. Per a assolir-lo, es basa en la inversió i el creixement permanent del capital, i per a que funcioni el sistema econòmic, aquest no pot estancar-se, ni decréixer. Per tant, els capitalistes necessiten contínuament reinvertir el capital que tenen perquè no s'estanqui i pugui, en un futur, generar nous capitals. Podem parlar, aleshores, d'un espiral on el capital és cada cop més gran, és a dir, hi ha una acumulació del capital. I aquí és on recau el problema principal del capitalisme, que fa que, una vegada i una altra, apareguin les crisis; Això és el que pretén explicar aquesta exposició.

2. EL CAPITALISME, ELS BENEFICIS I ELS SALARIS

Com ja s'ha comentat, el funcionament del capitalisme està basat en la constant recerca del major benefici possible. Cal tenir present que els beneficis en el capitalisme s'obtenen a partir de l'explotació del treball en el procés productiu. Aquesta explotació és el que anomenem plusvàlua i la podríem definir com la diferència entre el que cobra el treballador i el que ell produeix durant la seva jornada de treball. Per tal d'incrementar al màxim aquesta plusvàlua, els empresaris o capitalistes busquen sempre aquest benefici redibilitzant al màxim la seva producció de mercaderies. Per aconseguir-ho, poden emprendre dues vies:

-Reduir el cost de la mà d'obra (augmentant el nombre d'hores treballades, reduint el personal, congelant salaris, deslocalitzant fàbriques...)

-Millores en el capital constant (infraestructures, tecnologies...) que els permetin augmentar la producció en un menor temps.

Pel que fa a la diferència entre els salaris i la producció, aquesta distància s'ha anat accentuant en les darreres dècades en totes les economies capitalistes. Els treballadors cada cop

perceben una renda real més baixa si es compara amb l'augment de la productivitat dels beneficis, de la renda total i per tant, de la riquesa del país. I fins a dia d'avui, la classe treballadora, ha aguantat aquesta disminució del salari real gràcies a l'endeutament. En els darrers anys, hi ha hagut un progressiu endeutament de les vides fins al punt que ha calgut incrementar els préstecs per pagar l'habitatge, el cotxe i tota mena de béns de consum.

D'altra banda, els capitalistes inverteixen en tecnologia per tal d'optimitzar el procés de producció, amb maquinària més efectiva, més especialitzada i informatitzada. El problema apareix quan invertir en tecnologia per millorar la producció acaba sent més car que el propi benefici que es pugui generar. Aquest fenomen, s'anomena **estancament de la taxa de guany** i, com es detalla més endavant, és una de les causes fonamentals de l'aparició de la crisi. Per tant, apareix una contradicció evident al si del sistema capitalista, ja que els interessos dels propis capitalistes porten a una situació de col·lapse del sistema. El que podríem resumir com "allò que és bo per un capitalista no és bo pel capitalisme".

Com que l'economia productiva no pot generar els beneficis que el capitalisme necessita per mantenir l'espiral d'acumulació, els capitalistes han d'invertir en el capital financer. En aquest sentit, cal diferenciar els conceptes capital productiu i capital financer. El primer, també anomenat pels marxistes "riquesa"o capital real, és el conjunt d'elements que serveixen per produir diners a partir de la venda de serveis o mercaderies. En canvi, el capital financer és el conjunt de diners, actius o accions que resulten indispensables pel funcionament de l'economia real (per finançar inversions). Però a partir d'un cert moment de la història recent es produeix la separació entre el capital financer i l'economia real. El creixement de l'esfera financera especulativa esdevé cada cop més important i es converteix en l'element dominador del capitalisme actual.

Així doncs, la diferència rau en que gran part dels recursos de l'esfera financera no participen de l'espiral d'acumulació produint béns i serveis reals, sinó que generen diners ficticis. Diners que "no

existeixen" però que alhora generen encara més diners ficticis, amb els quals s'anirà construint un castell de cartes que ara trontolla.

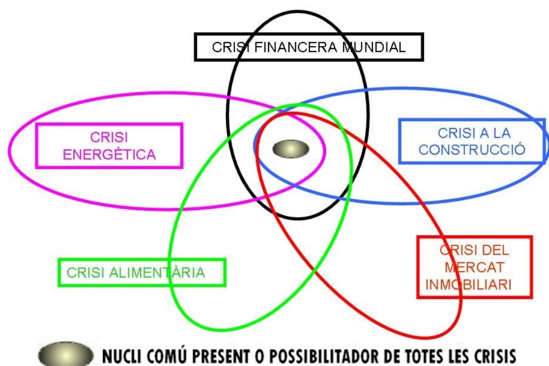

Potser, ara es pot començar a veure que la crisi no és quelcom tan extern al sistema, sinó que són les pròpies dinàmiques internes les que la generen.

Més enllà de factors externs que puguin influir en l'economia, els capitalistes comencen a tenir problemes per obtenir beneficis cada cop més alts, i han construït i especulat amb un capital financer fictici, que no correspon al capital productiu real. Aquesta és una idea que es desenvolupa més endavant.

3. LA CRISI ECONÒMICA I LA CRISI FINANCERA

La crisi financera és tan sols una expressió més de la crisi econòmica, és la forma en la qual la percebem al començament. Però, alhora, no es pot obviar que estem davant una crisi estructural del capitalisme que ens afecta des de diverses perspectives: una crisi financera a nivell mundial, una crisi en els mercats bancaris i immobiliaris i una crisi en la construcció, que està afectant a tots els sectors de la economia. Alhora, ens trobem davant d'una crisi energètica, accentuada per l'imminent esgotament dels combustibles fòssils, i una crisi alimentària que també s'explica més endavant. En resum, que parlar només de la crisi financera com la causa de la situació actual i de les seves conseqüències és obviar la veritable crisi del capital que estem vivint.

En el centre de tots aquests fenòmens hi ha una característica que sempre es repeteix: la base del capitalisme, és a dir, la necessitat d'explotar cada cop més la classe treballadora i els recursos naturals existents al planeta que, en definitiva, és el que ha generat totes aquestes crisis.

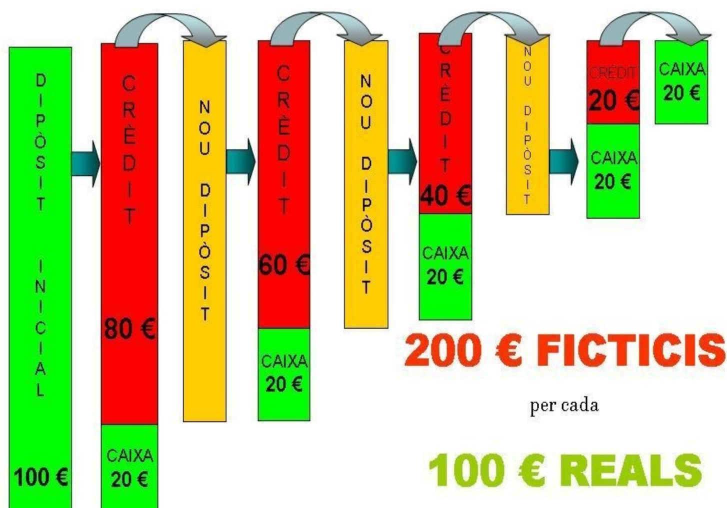
4. LA BOMBOLLA FINANCERA

Una bombolla, tal i com indica el símil, es pot veure com un gran globus de sabó que es va inflant, però en el seu interior no conté res més que aire i , tard o d'hora, acaba explotant. Per intentar entendre la bombolla financera, cal veure abans que gran part dels diners que actualment estan en circulació són ficticis, és a dir, que no tenen base real, no existeixen.

Per entendre els esdeveniments que han succeït en la història més recent, cal plantejar un conjunt d'elements que hi han intervingut: els diners ficticis, l'economia especulativa i els mecanismes de control.

Els diners ficticis

Imaginem, per exemple, que una persona diposita 100€ en un banc. Com que el banc té l'obligació de tenir una part dels diners en efectiu (suposem que 20€), els altres 80€ s'utilitzaran per donar un crèdit a un segon client. Aquest segon client, els utilitzarà per comprar béns o serveis a un tercer. I aquest tercer, guanyarà els 80€ i els tornarà a dipositar al banc. El banc, aquesta vegada guardarà 20€ més, en forma de diners reals, però els altres 60 tornarà a cedir-

los en crèdits. Al final de l'operació els diners tornaran al banc. Si es repeteix l'operació, el banc cedirà dos cops més, 40€ i 20€, a dos nous clients. Per tant, mentre el banc té en efectiu els 100€ inicials, ha generat 80+60+40+20=200€. Són nous diners que els clients tenen als seus comptes, però que no existeixen. Com pot ser? Doncs perquè si els clients dels bancs, no poguessin tornar els crèdits, aquests 200€ desapareixerien.

En realitat, els diners que els bancs han de tenir dipositats sense prestar-los en forma d'un nou crèdit són tan sols el 2% del seu capital total. Per tant, la quantitat de diner fictici que es crea és molt superior, fins arribar al punt per cada euro real n'hi ha 50 de ficticis.

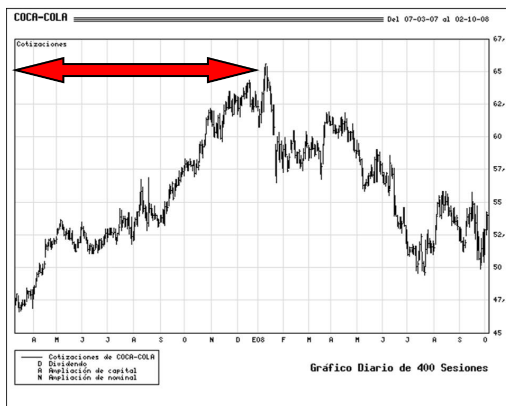
<u>Les *subprimes*</u>

Aquests diners ficticis se sustenten en la capacitat que tenen els clients del banc per poder-los tornar en un futur. Un dels problemes apareixen quan els crèdits, que les entitats financeres donen, no tenen garanties de ser retornats. És el cas de les *subprimes* o, el que és el mateix, hipoteques escombraria o d'alt risc. Es tracta dels diners, per exemple, que els bancs dels EUA han prestat a gent sense recursos ni capacitat de tornar els crèdits, però que aquestes entitats pensaven que podrien recuperar, basant-se en l'augment del preu dels habitatges amb els quals els clients s'havien hipotecat. Aquestes entitats financeres americanes, després venien aquestes hipoteques a altres bancs de tot el món. Per fer-ho, el que venien eren paquets d'actius, on incloïen tant hipoteques d'alt risc (com ara les *subprimes*) com hipoteques de baix risc (on hi havia una

solvència garantida dels clients del banc). Un cop els preus dels habitatges han baixat i els interessos hipotecaris han augmentat, moltes d'aquestes hipoteques no han pogut ser retornades. I com que els actius tòxics (que contenien hipoteques escombraria) han quedat repartits per tot el món, això ha fet que grans bancs com el *Freedie Mac* o el *Fannie Mae* ja hagin fet fallida.

La borsa

Però hi ha més factors que propicien la inflació de la bombolla. La borsa n'és un clar exemple, ja que les accions de les empreses no s'ajusten al valor real de cada entitat, sinó a l'expectativa de guany que generen. En els darrers temps, s'ha pogut veure com moltes accions pujaven de manera descomunal en empreses on el seu valor real no havia variat gaire. Com a exemple, podem observar a la imatge l''evolució en borsa de les accions de *Coca-Cola*. Com pot ser que entre gener i desembre de 2007 el valor de la companyia es dupliqui? És que en un any la gent havia passat a beure el doble de *Coca-Cola*? I per si fos poc, moltes de les empreses que han jugat amb aquesta economia financera, són empreses de fons d'inversió o de pensions privades.

Per tant, ens tornem a trobar en un abisme cada cop major entre l'economia real (productiva o industrial) i l'economia financera fictícia, que es basa en els beneficis esperats per al futur o en l'augment del preu dels pisos. Aquest abisme encara es retro-alimenta més amb negocis cada cop més arriscats, amb unes sobrevaloracions més altes d'actius, amb una tendència a la superproducció i amb una "riquesa fictícia" que ha fet que, fins fa

poc, l'espiral d'acumulació capitalista, no hagi deixat de créixer i créixer, com una bombolla.

Els mecanismes de control

Tota aquesta bombolla financera s'ha basat en unes expectatives que no s'ajusten a la realitat. Ara, als mitjans de comunicació, ens expliquen que el problema va ser la fallida en els mecanismes de control, encarregats d'avaluar els riscos i la riquesa real de les empreses. Aquests mecanismes, que en un primer moment eren públics, van ser privatitzats (i reduïts a partir de la dècada dels 80) als anys, convertint-se en empreses (agències de *Rating* i auditories de comptes), que durant molt temps s'han dedicat a qualificar la solvència molt per damunt de la real. Per tant, s'obvia que aquestes agències eren un engranatge més del sistema encarregat d'inflar la bombolla. A tall d'exemple, una setmana abans de la fallida de *Lehman Brothers*, aquesta entitat havia estat qualificada amb un AAA, és a dir, la major fiabilitat possible.

5. L'EXPLOSIÓ DE LA BOMBOLLA: UN PUNT I APART EN LA HISTÒRIA DEL CAPITALISME

Com tota bombolla, la financera ha acabat per esclatar en els últims temps. La següent cronologia ens ajuda, amb fets concrets, a entendre pas a pas, com ha succeït el procés.

Anys 2004-2007
Amb la premissa que els preus dels pisos no deixarien de pujar i que els tipus d'interès sempre serien baixos, els bancs dels EEUU es dediquen a crear les hipoteques *subprimes* i a vendre-les a entitats financeres de tot el món.

Agost 2007
Els tipus d'interès, que s'havien mantingut baixos des del 2001, pugen i, conseqüentment, també ho fan els interessos de les hipoteques. Moltes famílies nord-americanes a qui havien concedit hipoteques d'alt risc, ofegades per la disminució del salari real, per l'endeutament progressiu i, ara, per la pujada de les hipoteques, es veuen incapacitades per tornar els diners. A alguns bancs els comença a faltar liquiditat, és a dir, diners per tornar als seus clients, i comencen a saltar les primeres alarmes. Les entitats financeres prenen consciència dels actius tòxics que tenen, i s'estén la desconfiança mútua entre els diferents bancs, que deixen de prestar-se diners entre ells. En només vint dies, desapareixen del mercat financer 4,5 Bilions de dòlars, és a dir, diners que no havien existit mai i que ara algú els ha perdut.

Agost - Desembre 2007
L'espiral d'acumulació financera a què s'ha fet referència, que s'havia anat construint basat en el diner fictici, comença a fer marxa enrere. Cau la venda d'habitatges i, conseqüentment, el preu

d'aquests. A l'Estat Espanyol, cau la immobiliària Astroc, paradigma de promotora que s'havia enriquit fruit de la bombolla, i darrere hi van altres com Colonial, que deixen centenars d'habitatges a mig construir.

Abril 2008

Per primer cop des dels anys setanta, la doctrina oficial dels agents econòmics internacionals (FMI, Banc Mundial...) queda contradita per la seva pràctica. Un informe del FMI diu, per primera vegada, que els estats han de sortir a salvar els bancs, i el discurs econòmic del neoliberalisme queda desautoritzat, cosa que s'ha de considerar un fet històric. En pocs dies, es passa de la negació de la crisi al pànic arran de l'aparició dels resultats econòmics del 1r trimestre 2008. Com que els beneficis de moltes de les empreses no són els esperats, tota l'economia fictícia, basada en la predicció de grans beneficis, inflada per la dinàmica especuladora i la sobrevaloració de l'economia real, comença a enfonsar-se i s'evidencia la crisi, s'estén el pànic en totes les esferes de l'economia i es desploma la borsa. Una darrera l'altra, van caient entitats financeres, com les ja esmentades *Freedie Mac* o *Fannie Mae* o més a prop, *Martinsa Fadesa*.

Setembre 2008

El govern nord-americà deixa caure *Lehman Brothers*, mentre que salva de la caiguda l'asseguradora *AIG*, on es trobava invertida la meitat de les pensions dels EUA. Apareixen els plans de "salvament" o "rescat", amb 700.000 milions de dòlars als Estats Units i "plans de rescat" als governs europeus que, segons diuen, garanteixen els estalvis dipositats en bancs i caixes. De totes maneres, aquestes operacions, pagades amb diners públics, no són suficients per pal·liar l'abast de la crisi. La borsa, dia rere dia,

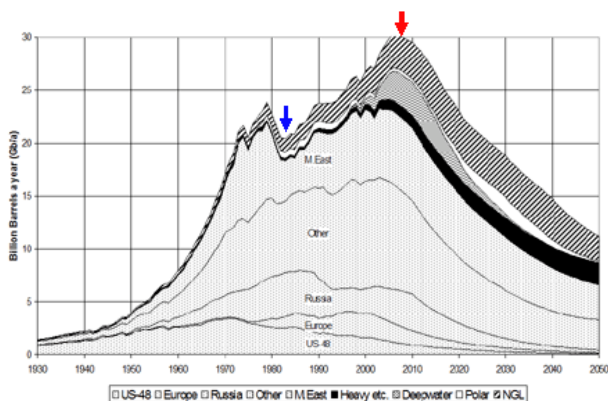
segueix caient, ja que la crisi de l'economia financera ja s'ha traspassat a l'economia real, com podem observar amb el descens de la producció o la progressiva pèrdua de llocs de treball.

Actualment, ens trobem a l'expectativa dels fets. La crisi que ens afecta només ha començat i les conseqüències són, ara mateix, imprevisibles. El que sí que podem fer ara mateix és observar la doble moral amb la que les estructures de poder estan gestionant la opinió pública.

- Ara donen la culpa a l'ambició o l'avarícia dels agents borsaris i bancaris d'haver-nos portat fins a aquesta situació. Aquesta ironia no contempla que aquesta gent ha estat seguint ordres. Simplement, han fet la seva feina: basar-se en els principis fonamentals del capitalisme.
- També es parla ara de limitar els sous dels grans gestors bancaris. I els sous dels propietaris de les grans multinacionals? I els de les constructores?
- Molts dels grans economistes neoliberals no troben explicació davant la crisi. És clar, el seu sistema econòmic potser no era tan perfecte com es pensaven o defensaven.
- Fins i tot han sortit grans dirigents anunciant "una pausa en l'economia de mercat", o bé una "refundació del capitalisme". Això vol dir que, quan hagi passat la crisi, tornaran a fer les mateixes polítiques econòmiques?

6. LA CRISI ENERGÈTICA

El mateix capitalisme i el mateix espiral d'acumulació, que ha portat a la situació actual en l'àmbit financer, ha portat també a un col·lapse en l'obtenció de fonts d'energia.

Els darrers anys, símbols de progrés econòmic i de desenvolupament, han anat acompanyats d'un augment desmesurat en el consum d'energia, tant pel que fa al consum directe com a la producció d'altres béns. L'optimització del benefici econòmic en el qual se sustenta el sistema capitalista ha fet, inevitablement, deixar de costat la rendibilitat energètica en els processos productius. I aquesta energia ha provingut, en els darrers 50 anys, principalment del petroli, així com del gas i el carbó. Als Països Catalans, depenem totalment d'aquests combustibles, ja que representen un 80% de l'energia consumida, essent, amb un 17 %, l'energia nuclear la segona font més utilitzada. Però el petroli és un bé escàs a la Terra i, ara, a finals del 2008, tots els estudis apunten a que s'ha superat el zenit de producció petroliera. Podem observar en la gràfica com el ritme d'extracció de petroli ha arribat a un pic, i que en les properes dècades aquesta taxa serà decreixent degut al progressiu esgotament del combustible. Amb aquesta situació, apareix una nova contradicció en el propi sistema: el capitalisme necessita créixer any rere any i tot apunta a que, en aquest sentit almenys, serà al revés.

Durant la primera meitat del 2008 el Barril Brent havia pujat dels 70 als 150 dòlars. No obstant, amb l'explosió de la crisi financera, la demanda petroliera al món s'ha reduït, de manera que el preu del

combustible ha tornat a baixar. Cal apuntar, però, que la Organització Mundial de Països Exportadors de Petroli ja ha anunciat un descens en la producció per tal de fer front a la caiguda de preus. Però aquest descens en el preu és només temporal, ja que l'oferta de petroli en les properes dècades anirà caient any rere any, endinsant-nos cada cop més en la crisi energètica més greu que mai hagi viscut la humanitat. La necessitat de trobar noves fonts d'energia ha portat a consumir, cada cop més, noves fonts d'energia, entre elles les energies renovables, l'energia nuclear i els agrocombustibles, generats amb blat, ordi, blat de moro o canya de sucre.

De totes maneres les energies renovables no poden substituir ara mateix l'actual i futur consum energètic, ja que de moment són intermitents, la seva densitat energètica és molt petita, la taxa de retorn energètic és elevada (la quantitat d'energia consumida per a produir energia) i, a més a més, encara estan en una fase molt embrionària pel que fa al desenvolupament tecnològic. L'energia nuclear tampoc pot ser una opció de futur. Per a valorar la rendibilitat energètica cal tenir en compte tot el cicle, que va des de l'extracció de l'Urani fins a la conservació dels residus i, per tant, la seva eficiència està encara en discussió, i això sense comptar els riscos. A més a més, aquest combustible utilitzat és també limitat.

Els agrocombustibles, degut a l'exhauriment del petroli i a una falsa consciència ecològica, han arribat amb gran força als països occidentals, que han arribat a plantejar-los com a substitut de la benzina. Diferents directives europees estableixen que, progressivament, els agrocombustibles hauran de representar almenys un 10% de l'energia utilitzada pel transport. Això està provocant, tant en els països occidentals com, especialment, al tercer món, que el cultiu agroalimentari sigui substituït per la producció de soja, dacsa, canya i oleaginoses destinades a la producció de biocombustibles. Per altra banda, aquesta substitució manté la superestructura de poder i els beneficis al voltant de les fonts d'energia però, a més a més, a la pràctica, està produint un

augment dels preus dels aliments i, per tant, el risc de fam per a grans sectors de la població en països subdesenvolupats.

Per tant, la situació deriva en que els països subdesenvolupats abandonen els conreus d'aliments, necessaris per a les seves poblacions, per cultivar agrocombustibles per als països rics.

Davant de tot aquest panorama, ens trobem que no hi ha cap opció de futur que garanteixi l'actual ritme de consum energètic i, molt menys, el ritme de creixement que el sistema capitalista necessita per a sobreviure, que és anualment d'un 3%. Per tant, plantejar un nou model energètic passa, inevitablement, per construir un nou model econòmic capaç d'encaixar les necessitats humanes i la sostenibilitat del planeta Terra.

7. LA CRISI ALIMENTÀRIA

Abans de l'esclat de la bombolla financera, un altre fenomen va començar a tenir un gran ressò. Malauradament, la crisi financera ha fet oblidar un problema molt greu que afecta a gran part de la població del món, i que en els propers anys serà clau per entendre els esdeveniments de les polítiques internacionals. Es tracta de la crisi alimentària. La situació tan crítica en la que comencen a trobar-se sectors sencers de la població de països de la perifèria.

Durant l'any passat, els preus de molts aliments havien pujat de manera espectacular, induïts per la nova demanda d' agrocombustibles, que es basen en la producció de soja, canya, blat, arròs o blat de moro. A més a més, la frenada de l'activitat especulativa en el món de les finances i en especial la construcció ha fet derivar part d'aquesta activitat cap a l'especulació amb

aliments. No cal dir que això està produint, i produirà en els propers temps, efectes catastròfics en els pobles més explotats i espoliats del món, cosa que aboca milers de treballadors i camperols del món a la pobresa més absoluta. Lluny de la crisi que vivim als països rics, pobles sencers es troben que no poden fer front a l'augment del preu de molts aliments bàsics. Com a exemple, durant el febrer i l'abril del 2008, el preu de l'arròs ha augmentat un 75%, i el del blat un 120%.

Per tant, la crisi alimentària no només agreuja la misèria i precarietat en la qual es troba condemnada gran part de la humanitat, sinó que evidencia com, un cop més, el sistema capitalista pot permetre atorgar al mateix temps enormes beneficis a les grans multinacionals dedicades a la producció d'aliments.

Conseqüències per a la població	**Conseqüències per a les empreses multinacionals**
2600 milions de persones viuen amb menys de 2 dòlars al dia	Les tres empreses que monopolitzen el control de gra (ADM, Cargill i Bunge) han guanyat, en el primer trimestre de 2008, 3.047 milions de dòlars, un 110% més que l'any anterior.
Aquesta gent dedica entre un 60% i un 80% dels seus ingressos per adquirir aliments bàsics.	Monsanto, la gran multinacional de llavors i herbicides, ha guanyat 2230 milions de dòlars en el mateix període, un 54% més que l'any anterior.
Avui, hi ha al món 850 milions de persones famolenques o desnodrides, i cada dia moren 18.000 infants per inanició.	Potash Corporation i Mosaic, les dues corporacions que controlen el mercat mundial de fertilitzants, guanyen, en aquest primer trimestre de 2008, 594,8 milions de dòlars, un 693% més que en el període anterior.

8. LA RESTRUCTURACIÓ DE L'EUROPA CAPITALISTA

Davant d'aquesta situació a nivell mundial, la Unió Europea està plantejant un seguit de reformes en les seves estructures i institucions per tal de poder competir amb la resta de pols capitalistes. Aquestes reformes van encaminades a perpetuar l'explotació de la classe treballadora, tant autòctona com immigrant.

El tractat de Lisboa

Neix de la necessitat de dotar a la Unió Europea d'una capacitat política, econòmica i militar per competir amb la resta d'economies capitalistes. És la resposta dels caps d'estat davant l'oposició francesa i holandesa a la Constitució Europea, que ja va ser votada a l'Estat Espanyol al maig del 2006, amb un 20% d'oposició als Països Catalans i una altíssima abstenció. Reforça i centralitza els mecanismes i institucions de la Unió Europea, allunyant-los encara més de les classes populars i deixant-los en mans de les elits econòmiques. Posa la política monetària en mans dels estats més poderosos, deixant-la així fora de l'abast de la resta. De la mateixa manera, no reconeix cap dels drets de les nacions que no comptem amb un estat, i agreuja encara més la discriminació dela nostra llengua, que no hi té cap oficialitat. Lluny de suprimir les forces repressives de cada estat, aposta per la creació d'un "euroexèrcit" i d'un sistema repressiu tant per la política exterior com per la interior. A més a més, legitima tot aquest procés amb una producció ideològica i propagandística basada en el concepte de ciutadania europea.

La directiva de les 65h

Tot i que encara no ha tingut l'aprovació formal al Parlament Europeu, el projecte no està enterrat ni de lluny. Aquesta directiva

autoritza als estats membres a canviar les seves lleis per a permetre l'allargament de la jornada de treball fins a les 65 hores setmanals.
Condemna als treballadors de la Unió Europea a una precarietat encara més accentuada, amb més flexibilitat laboral i un increment de la jornada de treball. Tot i que parla de "lliure negociació entre el treballador i l'empresari", a la pràctica, suposa una obligació del treballador d'acceptar les condicions de treball. Així com també suposa l'eliminació de les negociacions col·lectives i, per tant, la força dels treballadors. També pot potenciar que les empreses multinacionals situades en països sense aquesta normativa amenacin de marxar a altres que sí que la compleixin, pressionant-los així per adoptar polítiques encara més neoliberals antisocials i conservadores.
Així doncs, amb processos com aquest, la Unió Europea està fent retrocedir gairebé un segle de lluites obreres en defensa dels interessos dels treballadors i suprimeix, d'aquesta manera, fites aconseguides com la reducció de les jornades laborals.

<u>La "directiva de la vergonya"</u>

Aquesta directiva pretén blindar, encara més, Europa davant el fenomen migratori. Estableix un període màxim de detenció i internament de persones immigrants de 18 mesos, i que un jutge decideixi aquest empresonament.
De la mateixa manera, permet la detenció de menors i l'expulsió a altres països, sense garantir que seran els seus familiars qui se'n faran càrrec. També promou el "retorn voluntari", pel qual, si un immigrant sense papers no abandona un país en un període molt breu, se l'expulsa i se li prohibeix l'entrada durant cinc anys i, en alguns casos, de forma permanent.
És per això que aquesta directiva se l'anomena "directiva de la vergonya", ja que vulnera els Drets Humans, persegueix i criminalitza les persones immigrants, i les aboca encara més a la desprotecció, desesperació i precarietat.

9. LES CONSEQÜÈNCIES DE LA CRISI FINANCERA I IMMOBILIÀRIA

Les conseqüències sobre el capital productiu i financer

La crisi ha provocat la caiguda de moltes empreses financeres i constructores, algunes de les quals han estat rescatades pels estats. L'activitat econòmica ha frenat en sec, encomanada per la crisi financera, i tant les grans empreses com les Pimes han perdut capacitat de producció, cosa que ha comportat una recessió econòmica. Durant l'any 2009, la previsió de creixement econòmic és negativa, s'estima que en el primer trimestre serà d'un -0,2% a l'Estat Espanyol segons el FMI.

Un altre aspecte a observar és la concentració del capital, és a dir, com en tota crisi, les empreses que sobreviuen acaben absorbint a les que fan fallida. Cada cop, hi ha menys empreses però més riques i poderoses.

A més a més, també cal subratllar que s'està produint un canvi en les inversions. L'estancament de l'especulació amb els habitatges i els actius financers estan fent que molts inversors apostin per noves fonts especulatives. Per exemple, les energies fòssils, cosa que farà, a mitjà termini, augmentar de nou el preu dels combustibles; o els agrocombustibles, que ja està provocant l'augment desmesurat dels preus i farà agreujar, en un futur, la crisi alimentària a la quals'ha fet referència.

La intervenció dels estats

La política dels estats de tradició neoliberal s'ha vist alterada en els darrers mesos per la intervenció en l'economia. Els estats s'han proposat salvar el sistema financer amb diners públics. Aquestes polítiques, que s'excusen en una falsa preocupació dels polítics per protegir els pocs estalvis del més humils, consisteixen en donar diners públics a empreses financeres que s'han estat enriquint durant anys amb les polítiques especulatives financeres. A tall

d'exemple, observem els beneficis d'algunes entitats financeres durant els darrers mesos, algunes de les quals ara demanen que se les salvi de la crisi:

Entitats financeres	**Beneficis 1r i 2n trimestre any 2008**	**Respecte el període anterior**
Santander	6.935 milions d'euros	5,5 % més
BBVA	4.321 milions d'euros	9,1 % més
"la Caixa"	1.571 milions d'euros	7 % més
B S	762 milions d'euros	26,1 % més

Conseqüències directes sobre la classe treballadora

És innegable que durant molts anys ens hem trobat davant d'una recessió salarial, és a dir, els nostres salaris han augmentat molt per sota del cost de la vida. Però ara, les condicions han empitjorat si hi afegim les taxes d'atur que s'estan disparant, les noves directives europees que permetran la jornada laboral de 65 hores, dinamitar la negociació col·lectiva i l'enduriment de la flexibilitat i precarietat laboral. D'aquesta manera els treballadors ens trobem en una posició encara més dèbil i explotada.
A més a més, la disminució dels fons públics fa perillar les pensions, cosa que permet començar a parlar d'allargar la jubilació als 70 anys i, a més, deteriora molts serveis, com ara la Llei de dependència, que durant el 2009 no es podrà aplicar en la seva totalitat per falta de diners.
Totes aquestes conseqüències apunten en una direcció: l'augment de la desigualtat entre els diferents sectors de la població, l'augment de la pobresa i la mostra definitiva que la dinàmica capitalista ha fracassat en les polítiques de benestar.

10. ATUR, DESLOCALITZACIONS I ACOMIADAMENTS

Als Països Catalans l'atur ha augmentat en un any, un 56%, i hi ha 390.000 persones desocupades més que l'any anterior: 204.000 al Principat, 158.500 al País Valencià i 22.025 a les Illes. Respecte a l'octubre del mateix any 2008, al mes de novembre el nombre de persones aturades ha augmentat al país un 7,94%, una xifra històrica que, en valors absoluts, vol dir que hi havia al país 805.967 aturades, 59.327 aturades més que a l'octubre. A la Catalunya Nord en són 7.000 més, un augment de l'atur del 6,6% durant el 2008. Amb les dades de gener, la situació encara havia empitjorat, la xifra total de persones a l'atur als Països Catalans arribava 907.000. Aquestes dades no compten l'atur a la Franja de Ponent i Andorra.

Gairebé cada dia podem escoltar als diferents informatius com una nova empresa presenta un Expedient de Regulació d'Ocupació (ERO) o, directament, tanca les seves portes deixant a molts treballadors sense feina. Però aquesta dinàmica, que s'ha agreujat sota el pretext que estem en crisi i que els bancs estan restringint la concessió de préstecs, porta sent constant durant la darrera dècada. El rerefons de la qual és seguir augmentant els beneficis de l'empresa. Al 2004, més de 25.000 obreres eren acomiadades dels seus llocs de treball als Països Catalans, mentre que el 2007 aquesta xifra arribava a 30.000. A l'octubre del 2008, s'han acomiadat més de 60.000 persones.

Però, contràriament al que ens fan creure, els motius de la destrucció del teixit industrial no són la baixa productivitat o la competència. Segons l'informe Econòmic presentat pel govern espanyol l'any 2007, el sector econòmic que més ha crescut ha estat l'industrial (5'1%) i la productivitat per hores treballades també ha augmentat un 4'6%.

L'estratègia de l'oligarquia capitalista es fonamenta, primer, en acaparar substancioses subvencions públiques (recordem que la factoria de *Ford* a Almussafes ha rebut, en els darrers 15 anys, 165 milions d'euros en ajudes públiques directes). També s'aprofita

d'incrementar la precarietat laboral i l'explotació, així traslladada, posteriorment, les fàbriques als països del nord d'Àfrica, de l'Europa de l'est o del sud-est asiàtic. En aquests països, la mà d'obra és més barata, les condicions d'explotació laboral són molt més favorables per tal de poder mantenir i incrementar les taxes de benefici, les taxes ecològiques a pagar són molt inferiors i la interferència dels poders públics en les empreses acostuma a ser més permissiva. Per tant, les deslocalitzacions no són un conflicte de competència entre països, sinó una agressió més a les classes treballadores, tant dels i les treballadores que es queden sense feina com de les que patiran l'explotació de les noves factories, i on els únics grans beneficiats són els propietaris i dirigents d'aquestes multinacionals.

<u>Els casos més recents:</u>

- L'automobilística *Nissan* pretén acomiadar 1.680 treballadors/es (40% de la plantilla) per tal de reduir la producció, que s'ha traspassat a altres països. També es planteja acomiadar-ne més de 400 el 2009. Si tenim en compte els proveïdors actuals de l'empresa, unes 7.000 famílies es poden veure afectades.
- La multinacional automobilística *SEAT* que a finals del 2005 ja havia acomiadat 660 treballadors/es, ha presentat un ERO d'acomiadaments temporals que afecten 4900 persones.
- A l'Igual que *SEAT*, l'empresa *Ford* ha plantejat un ERO temporal que afecten 4500 llocs de treball.
- L'empresa *Mahle* dedicada a la fabricació de components per a l'automoció ha plantejat un ERO per acomiadar 250 persones de les seves dues plantes de Vilanova i la Geltrú, la meitat de la plantilla.

- A Manresa, l'empresa de pneumàtics *Pirelli*, que l'any passat havia obtingut 5 milions d'euros en beneficis, ha presentat un ERO que afecta a 280 treballadors/es, un 33% de la plantilla.
- Tot i comptar amb una de les majors fortunes de València, l'empresa de *Ceràmiques Lladró* pretén reduir 275 llocs de treball, el 19 % de la plantilla.
- Durant l'any 2007, les empreses tèxtils de la Selva *Buretex, Sans Branded Apparel* i *Grup Pasarela* han acomiadat 276 treballadors en diferents ERO's.
- El grup tèxtil *Colortex* situat a Ontinyent també ha presentat un ERO que afecta 70 persones de la seva plantilla.
- A *Frigo*, empresa propietat de la multinacional *Unilever*, s'han acomiadat 268 treballadors/es, un 80% de les quals són dones. Aquesta multinacional pretén, en un futur, tancar més de 50 fàbriques arreu del planeta i deixar a més de 20.000 treballadors al carrer.
- La companyia de telecomunicacions *Telefónica* pretén reduir en 700 llocs de treball la seva plantilla, tot i que el 2007 ha obtingut un benefici de 8.900 milions d'euros, ni més ni menys que un 42% més que l'any anterior. Aquesta reducció de llocs de treball es concentra en les prejubilacions, que la companyia ha fixat en l'edat de 48 anys. Per la seva banda, l'empresa *ONO* ha presentat un ERO que afecta 300 treballadors/es.
- Desenes i desenes d'empreses han tancat recentment o han reduït les seves plantilles, i moltes d'altres ho faran en els propers temps. Algunes de les que ja ho han fet són: *Lear*, *Valeo*, *Puigneró*, *Ca Blanquerna*, *Blanq-Bell*, *Indústries Esteba*, *Filatures Bures*, *Buretex, Industrial Aragonés, Auxiliar Estambrera, Morago 1982, Mitasa, Estampados Sanchis, Mesta, Autotex, Novalux, Samsung, Funosa, Panasonic, Levi's, Lamparaz Z, IAR, Domar, Fisipe, Hasbro, Hewlett-Packard, Printer, Pirelli, Miniwatt, Jesmar, Ferrys, MB, Celestica, Sas-Abrera, Braun, Sysmo, Frape-Behr, Casa Buades, Roca, Soskai, Manufacturas Modernas de Metales, Girbau, Compounding SL, Derbi, Burberry...*
- **En total s'han presentat l'any 2008 més de 600 EROs als Països Catalans.**

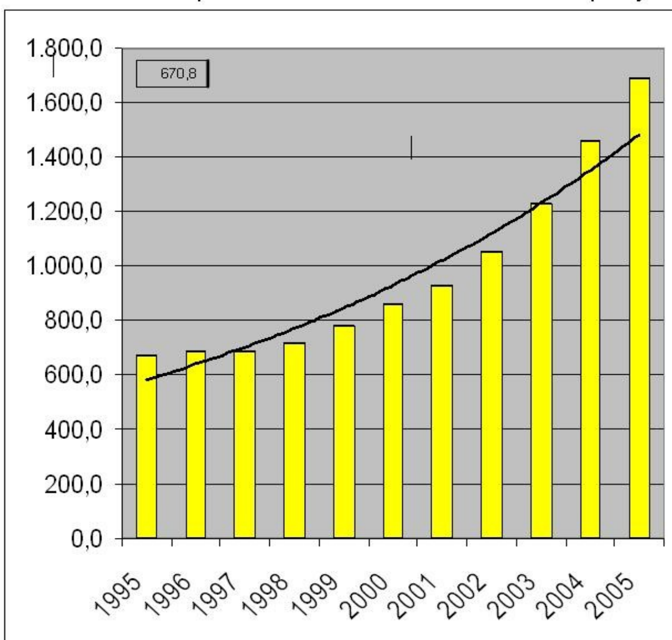
11. MÉS I MÉS PRECARIETAT A LA VIDA

Lloguers i hipoteques

Tants anys d'especulació immobiliària han acabat per fer explotar la bombolla, que ha fet ensorrar empreses del sector i ha deixat a milers de treballadors/es sense feina. Però les conseqüències no s'acaben aquí, ja que l'augment que han patit el preu dels pisos durant la darrera dècada segueix sent desorbitat i, per tant, inaccessible.

Preu del metre quadrat d'una vivenda a l'Estat Espanyol

La primera conseqüència ha estat l'endeutament de la classe treballadora, que ha hagut d'afrontar la recessió salarial demanant préstecs i hipoteques. En els darrers 6 anys, el valor de l'endeutament ha passat de representar el 56% del PIB a ser el 127%. Per tant, hem arribat a un extrem on moltes famílies ja no poden endeutar-se més, després d'haver demanat crèdits per la casa, el cotxe o altres béns. Pel que fa als joves, l'emancipació ha passat a ser una tasca inimaginable. Tot i això el problema més greu recau en altres edats i situacions (com divorcis o gent gran), on anar-se'n a viure sol segueix sent impossible.

L'augment desmesurat dels preus ha influït en les nostres vides en tant que no podem anar a viure al barri o poble on volem, sinó on ens ho podem pagar. D'aquesta manera, els sectors més desafavorits queden, cada cop més, arraconats en els "barris pobres".

El preu de la vida

Durant el 2007, seguint la dinàmica dels darrers anys, la recessió salarial s'ha accentuat amb l'increment dels preus en general. S'ha parlat de l'habitatge, però no es pot oblidar l'augment del preu dels aliments, accentuat per l'especulació que en els últims anys hi ha hagut en la producció d'aquests. El preu dels combustibles, tot i que en els darrers mesos han tingut una treva arran del descens del consum fruït de la crisi econòmica, s'havia disparat el 2006 i 2007, repercutint així en el cost dels transports i l'agricultura.

Pobresa i pobresa extrema

Com venim apuntant, la crisi agreuja la situació econòmica de tota la població, però aquells amb menys recursos són els que en pateixen les pitjors conseqüències. Un sector molt important de la nostra societat es troba en risc imminent de caure en la pobresa. El deteriorament dels serveis socials, causats per les privatitzacions i la menor distribució econòmica dels estats, poden aguditzar aquesta situació, com és el cas de la Llei de dependència. Tampoc hi ajuden les polítiques agressives com els lloguers abusius o el "*Mobbing*", que està deixant, cada dia, gent de totes les edats dormint als

carrers o demanant prestacions socials per a poder viure. A tall d'orientació, la demanda dels serveis socials municipals de Barcelona va créixer al primer mig any del 2008 entre un 5 i un 15% i a Mallorca es calcula que hi ha hagut un augment d'entre 25 i el 30 % durant el tercer trimestre de l'any 2008, en comparació amb el mateix període del 2007.

Pressió i repressió

L'encariment de vida ens condiciona fins al punt que limita la nostra capacitat d'acció davant els problemes que ens envolten. La possibilitat de perdre la feina i no poder, per tant, pagar la hipoteca, els crèdits o el lloguer, genera una sensació d'inseguretat que dificulta participar de les reivindicacions laborals. És a dir, que moltes de les demandes socials es deixen de fer o es redueixen per por a perdre la feina.

Encara és més greu el cas de molts immigrants, que no poden denunciar les condicions d'explotació en les quals sobreviuen per la seva condició d'il·legals. La nova directiva europea del retorn porta cap a una situació encara més precària als immigrants, amb un risc de ser deportats encara més gran i, per tant, amb menys capacitat per canviar el seu entorn.

Però és en el conjunt de la classe treballadora on la posició de força es veu, dia a dia, cada cop més retallada. Les directives europees, que aposten per la negociació individual en comptes de col·lectiva, deixen als treballadors encara més indefensos davant les polítiques de contractació laboral. Les polítiques de control i repressives contra els moviments socials s'han sofisticat i professionalitzat. Mentre que les lleis del civisme han limitat l'ús de l'espai públic i anul·len el potencial del carrer per a reivindicacions socials.

endavant

organització socialista d'alliberament nacional

www.endavant.org